

A RAJONGÓ KÖLTŐI LÉLEK IS

(Stadler Aurél halálára)

Még mindig ott tartunk — ha ez klasszicista magatartás is —, hogy az ember erényeiből halála után sokkal többet elismerünk, mint amennyit életében tudomásul vettünk tőle. Ez a kegyeletes emlékezés egy formája, mint a virágkoszorú és a fekete fátyol. Igaz, nagyon rideg lenne a búcsú ezek nélkül, és a fekete szín vagy fekete keret a gyász jele: valaki eltávozott sorainkból.

Stadler Aurél elégikus hangvételű költészete életstílusából is kiérződik, mint aki úgy él, hogy mindig valahol az utolsó sorban áll, s ha sétál, a gondolat egyetlen kísérő társa. És a hűség. 1894. november 17-én Győrött született. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte és 1912-ben mint gyógyszerész került Szabadkára, majd Palicsra, ahol csaknem öt évtizeden át a kies hely, akkor még gyógyfürdő, patikusa volt. Már indulásának éveiben elszegődött az irodalomhoz, s a kevés siker, több sikertelenség ellenére is kitartott mellette haláláig. 1912-ben a Bács megyei Napló volöntörje volt, első versei 1911-ben jelentek meg. Az irodalomhoz való ragaszkodása sokkal mélyebb gyökerű volt, semhogy az elismerés hiánya megtorpanthatta volna munkájában. Jól tudta, hogy kissé fátyolos hangú, pasztellszíneket lengető poézisa soha nem emelkedhet olyan magasba, mint a sasszárnyú, izzó lelkű költők lelke. Ezt minden kísérő jelenségével együtt megértette, mert tudta, hogy vannak költők, akik önmaguknak írnak, még akkor is, ha képzelt, vagy jelenvaló, de soha meg nem közelített szerelmiükhöz írnak szerelmes verseket.

Magányosságában bármennyire is elszigetelt egyéniségnek tűnt, nem volt az, hiszen nem kevesebb, mint tíz kötetet adott ki, négy-öt nyelven olvasott és hihetetlen szorgalmú műfordító volt. Első verseskötete 1934-ben jelent meg Líra és film címmel. Egy évvel későbbi könyvét, az Élet két árcát, Hangya Bandi rendkívül értékes, sok képzőművészeti kritikus előtt ismeretlen illusztrációi díszítik. 1937-ben újabb verseskötettel jelentkezett, címe: Hegyek, vizek, emberek. Aforizmáit és a Család dicséretéről szóló költeményeit 1938-ban tette közzé. Négyévi hallgatás után, 1942-ben a Csened, béke, fény című kötetével — nem mint harcos, hanem mint csöndes humanista — a béke fényárját szerette volna fölcillantani. Hasonló hangszerelésű a Tiszta szó című kötete, mely 1943-ban hagyta el a sajtót, akárcsak az Eszmény és erkölcs. A háború befejezése előtt még két könyve került az olvasó asztalára: a Halk tájak lelke és a lírai vallomásokot és aforizmákat tartalmazó Alázat könyve.

Ez a lelkesedés fűtötte akkor is, amikor részt vett a művelődési egyesületek s más ilyen programú szervezetek munkájában. A palicsei művelődési egyesületnek éppúgy, mint a szabadkaiaknak, tevékeny tagja volt, és az Életjel irodalmi élőlíra első munkatársai között is ott találjuk őt. De nemcsak mint szépíró, hanem mint kutató is, a dokumentumok feldolgo-

zásával értékes munkát végzett. Ki ismerhette jobban Palicsot annál a tollforgatónál, aki több mint fél évszázadon át ott élt?! Felkutatta a fürdőhely múltjának és jelenének legapróbb részleteit is, és több éves gyűjtőmunka után megírta Palics történetét. A szabadkai monográfiai bizottság felkérésére megírta a szabadkai gyógyszertárak krónikáját majd húsz íves terjedelemben. De közben verseket is írt, műfordításait csiszolta, naplójegyzetein fáradhatatlanul dolgozott, talán egészen 1973. december 18-ig, amikor csöndben elhunyt, s úgy temették el, oly szerényen, hogy egyetlen író sem volt a temetésén.

Nem tudjuk, hogy az imént említett két monográfiával együtt még hány kötete, verse, műfordítása maradt íróasztala mélyén ismeretlenül. De azt tudjuk — és tudnunk is kell! —, hogy irodalmunk magányos életű rajongójának sokkal tartozunk. Egy egész életet áldozott az irodalom szolgálatára, ez a szolgálat viszont irodalmi hagyatékainak őrzőit arra kötelezi, hogy kézirateit kimentsek az ismeretlenségből, mert éppen napjainkban a jelenükről és a múltunkról leírt minden sor, minden tanulmány, naplójegyzet, vagy monográfia olyan értéket jelent, amellyel az előttünk járt emberöltő mulasztásait behozhatnák, még mielőtt a távolodó évtizedeket teljesen befedné a feledés.

VÖLGYI ENDRE